

نقش بازارچه‌های مرزی بر ایجاد اشتغال در مناطق مرزی (مطالعه موردی):

بازارچه مرزی مریوان

هادی محمدپناه^۱، اردشیر جهانفر^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۳۰

چکیده

بازارچه‌های مرزی می‌توانند بر ایجاد اشتغال در مناطق مرزی و توسعه روابط تجاری با کشورهای همسایه تأثیر داشته و نقش موثری در زمینه تحقق اهداف اقتصادی دولت همچون توسعه تجارت غیر نفتی و ایجاد فرصت‌های شغلی در مناطق مرزی توسعه نیافته و محروم ایفا نمایند. این پژوهش بر اساس روش شناسی کیفی به بررسی درک و تفسیر بازاریان و تجار فعال در بازارچه‌های مرزی مریوان در خصوص تأثیرات آنها بر ایجاد اشتغال انجام گرفته است. یافته‌های تحقیق به وسیله پرسشنامه، مشاهده مشارکتی و اسنادی گردآوری شده است. با کمک روش نمونه‌گیری کیفی بوسیله ۸۵ نفر از مطلعین کلیدی فعال در زمینه مبادلات تجاری بازارچه‌های مرزی پرسشنامه‌ها تکمیل شده و نهایتاً از طریق روش‌های آماری تحلیلی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته‌های تحقیق نمایانگر وجود رابطه مستقیم و معنادار بین وجود بازارچه مرزی و ایجاد اشتغال پایدار و ابعاد آن می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: بازارچه مرزی مریوان – ایجاد اشتغال، کسب درآمد پایدار، کاهش قاچاق کالا، کاهش

کولبری. توسعه اقتصادی مناطق مرزی

۱. کارشناس ارشد مدیریت اجرایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، h.mohammadpna1367@gmail.com

۲. کارشناس ارشد علوم انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین، Ar.jahanfar@yahoo.com

مقدمه و بیان مسئله

در شرایط کنونی، موضوع رکود اقتصادی و نبود اشتغال یکی از مشکلات اصلی اقتصاد ایران به شمار می‌آید. با توجه به هزینه‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی بیکاری در اقتصاد، کاهش بیکاری و افزایش اشتغال و توسعه اقتصادی بخصوص در مناطق مرزی کشور، از اهداف اصلی سیاستگذاران اقتصادی است. از عوامل مؤثر بر ایجاد اشتغال، در مناطق مرزی تاسیس و توسعه بازارچه‌های مرزی می‌باشد.

بازارچه‌های مرزی به عنوان یکی از اهرم‌های مهم در ایجاد اشتغال و توسعه روابط تجاری و بازرگانی با کشورهای همجوار در سالهای گذشته پیوسته تاثیر قابل توجهی در فعالیتهای اقتصادی کشور داشته است. این بازارچه‌ها مصداق حضور مستقیم مردم در امور اقتصادی مناطق مرزی بوده و توانسته‌اند در تحقق اهداف اقتصادی همچون توسعه تجارت غیر نفتی گام‌های موثری بردارند.

در این پژوهش موضوع مهم نقش بازارچه‌های مرزی در ایجاد اشتغال در مناطق مرزی و بصورت موردی منطقه مرزی مریوان مورد تحلیل و بررسی علمی قرار گرفته است. بازارچه مرزی محوطه‌ای محصور واقع در نقطه صفر مرزی و در جوار گمرکات مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا یا مکان‌هایی که طبق تفاهم نامه‌های منعقد شده بین جمهوری اسلامی و کشورهای همجوار تعیین می‌شود. اهالی دو طرف مرز می‌توانند کالاها و محصولات مورد نیاز را با رعایت مقررات صادرات و واردات و ضوابط مقرر در این ماده عرضه نمایند و کلیه اشخاص حقیقی ساکن در مناطق مرزی و اشخاص حقوقی که در مناطق کشور فعالیت می‌نمایند، مجاز به فعالیت در بازارچه‌های مرزی هستند. جوامع می‌توانند از تجارت و مبادلات بازرگانی با هم‌دیگر بهره‌مند گشته و رفاه اجتماعی را افزایش دهند. زیرا تجارت ریشه در قرون و اعصار گذشته دارد. تجارت و بازرگانی در مسیر تکاملی خود مراحل مختلفی را گذرانده و منجر به کشف مناطق مختلف دنیا و ارتباط ملت‌ها، با یکدیگر گردیده، کشف قاره جدید (آمریکا) در راستای مبادلات بازرگانی اروپا به هندوستان و یافتن راهی جدید و کوتاهتر از راه قبلی، به وقوع پیوست. امروزه تجارت و بازرگانی نقش بسیار مهمی در توسعه جوامع

مختلف ایفا نموده و می‌کند. و در مسیر تکاملی خود به علمی مهم و بسیار حساس تبدیل شده است و دانشمندان زیادی را برای کشف قانونمندی‌ها و اصول آن به خود مشغول داشته است. (آگنس^۱، ۲۰۱۶، ۲۱).

نواحی مرزی به واسطه دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی و توسعه نیافتگی و... تفاوت‌های فاحشی از نظر برخورداری از رفاه و توسعه در مقایسه با مراکز عمده جمعیتی دارند، که تفاوت‌ها منجر به گسست این دو ناحیه و ایجاد یک رابطه استثماری به نفع مرکز می‌باشد. (رضایی، ۱۳۹۲، ۱۱) در دهه‌های اخیر در تحقیقات توسعه‌ای اعم از تحقیقات اجتماعی و اقتصادی و اکولوژیک به مناطق مرزی و تاثیرات مرزی توجه بسیاری صورت گرفته است. این رغبت و علاقه وافر به مناطقی که در امتداد مرزهای همگرایی کشورها قرار گرفته‌اند به طور مشخص از این تصور نشأت گرفته که این مناطق جغرافیایی ویژه، ممکن است موجب ایجاد سازگاری و همسانی اقتصادی در همگرایی بین کشورها گردند. (انکاتری و استیلر^۲، ۲۰۱۴، ۲۲) در مرزهای اکثر کشورهای در حال توسعه سطح قابل توجهی از نیاز مردم مرزنشین از طریق مبادلات مرزی تامین می‌شود. این گونه مبادلات علی‌رغم غیر رسمی و محلی بودن آن دارای نقش پر اهمیتی در مبادلات میان کشورهای همسایه بوده و باعث بهبود وضعیت ساکنان نقاط مرزی می‌شود. از این رو برنامه‌ای کردن چنین مبادلات و جریان‌هایی در نوع خود به توسعه همکاری‌های متقابل اقتصادی، گسترش بازارهای مرزی محلی، ایجاد ثبات در مناطق مرزنشین و بالاخره بهبود امنیت در این مناطق و بهبود زیرساختها و خدمات مورد نیاز این منطقه را به همراه می‌آورد. بازارچه‌های مرزی به عنوان یکی از اهرم‌های مهم در ایجاد اشتغال و توسعه فعالیت‌های اقتصادی مطرح بوده و در طی سال‌های اخیر تأثیر قابل توجهی در توسعه روابط تجاری ایران با کشورهای همسایه داشته‌اند. از مزایای احداث این بازارچه‌ها می‌توان به ایجاد مزیت‌های نسبی در تولید و فعالیت‌های بازرگانی در دو سوی مرز، مناسبات دو کشور و ایجاد اشتیاق در کشورهای همسایه جهت توسعه مبادلات و بهبود روابط تجاری با ایران اشاره کرد. تأمین سطح مطلوب اشتغال در محل

۱. Ágnes

۲. Annekatri & Stiller

استقرار بازارچه‌ها و جمع آوری و هدایت سرمایه‌های راکد به سمت تجارت و بازرگانی، افزایش امنیت منطقه، کاهش روند قاچاق کالا، رشد و توسعه اقتصادی مناطق مرزی و تأمین مایحتاج ضروری مرزنشینان از دیگر مزایای احداث بازارچه‌ها و پایانه‌های مرزی می‌باشد (کسرای، ۱۳۹۳، ۱۱۳-۱۲۳).

نا توانی‌های بالقوه طبیعی و اقتصادی مناطق مرزی، خصوصاً در زمینه‌های کشاورزی، صنعت، مهاجرت، تفاوت‌ها و عدم تعادل‌های منطقه‌ای و فضایی بین مناطق مرکزی و مرزی به دولت‌های وقت این امکان را داد که در خصوص محرومیت زدایی، ایجاد اشتغال، نگهداشت جمعیت، ممانعت از تخلیه مناطق مرزی و وقوع قاچاق، تمهیداتی را در مبادلات بازرگانی نواحی مرزی ایجاد کنند. (احمدی پور و همکاران، ۱۳۸۷، ۶).

پویا کردن اقتصاد نواحی مرزی به عنوان یک شاخص اصلی در برقراری ارتباط بین کشورهای همسایه و نیز بهبود امرار و معاش مردم مرزنشین به شمار می‌رود بدین معنی که از این طریق مردم ساکن در نواحی مرزی کشورهای همسایه می‌توانند در کنار هم و با هم از فرصت‌ها و منافع مشترک استفاده نمایند و این امر می‌تواند منجر به دوستی و تفاهم طرفین، امنیت و رونق اقتصادی و توسعه، ایجاد فرصت‌های شغلی و شکل‌گیری یک نوع مزیت نسبی در مناطق مرزی گردد. (چاندوویت، ۲۰۱۱، ۱۳).

استان کردستان با برخورداری از موقعیت خاص استراتژیک و اقتصادی، این قابلیت را دارد که به یکی از قطب‌های مهم تجاری، دروازه کالاهای وارداتی کشور به عراق مبدل شود. لذا با توجه به شرایط خاص آن از لحاظ موقعیت جغرافیایی و حتی سیاسی به لحاظ واقع شدن آن در مجاورت با کشور عراق و لزوم توجه همه جانبه به مسائل مختلف آن و از جمله اهمیت توجه به رشد و توسعه این منطقه مهم و با توجه به این که هم اکنون در اقتصاد داخلی استان، زمینه فعالیت و سرمایه‌گذاری اعم از داخلی و خارجی محدود می‌باشد، در این راستا ایجاد و توسعه بازارچه‌های مرزی می‌تواند زمینه رشد و شکوفایی و توسعه اقتصادی استان و حتی استان‌های مجاور را فراهم آورد. برای نمونه بازارچه باشماق مریوان که یکی از مزایای افزایش ارزش صادرات آن وجود عوامل طبیعی و موقعیت جغرافیایی منطقه است. از طرف دیگر فعالیت بازارچه مرزی باشماق باعث ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم، میزان

درآمد، همچنین تحرک شغلی مرزنشینان گردیده که سهم اشتغال غیرمستقیم به مراتب بیشتر از اشتغال مستقیم است. لذا با توجه اهمیت موضوع هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی نقش بازارچه مرزی بر میزان اشتغال مرزنشینان (بازارچه مرزی مریوان) می‌باشد، که امید بر آن است که بتوان قدمی گرچه کوچک اما مثبت در راستای بهبود وضع اقتصادی مرزنشینان شهرستان مریوان و همچنین سایر شهرهای مرزنشین، برداشته شود. با توجه به موقعیت جغرافیایی و اقتصادی کشور که در مرکز بخش عظیمی از مبادلات تجاری جهان از شرق آسیا تا غرب اروپا، از جنوب خلیج فارس تا آسیای میانه و قفقاز واقع شده است. با توجه به پیش بینی رشد سریع قاره آسیا در دهه‌های آینده روز به روز بر اهمیت ایران افزوده می‌شود. وجود مرزهای آبی و خاکی طولانی با کشورهای مختلف و نیز قرار گرفتن در مسیر جاده ابریشم که از دیر باز از مهمترین راههای ارتباطی و بازرگانی ملل و تمدن‌ها بوده است وجود موافقتنامه‌های حمل و نقل بین‌المللی جاده‌ای کالا و مسافر بین، ایران و سایر کشورها و فعال شدن اکثر مرزهای زمینی برای عبور و مرور وسایل نقلیه و نیز وجود خطوط ارتباط هوایی، امکانات بالقوه و بالفعل فراوانی برای گسترش ترانزیت و توسعه اقتصادی بوجود آورده است. اساس ایجاد بازارچه‌های مرزی آن است که دستاوردهای آن‌ها به مرزنشینان تعلق گیرد. از جمله کار کردهای بازارچه‌ها ایجاد مزیت‌های نسبی در تولید و فعالیت‌های بازرگانی در دو سوی مرزها، تامین سطح مطلوب اشتغال در مناطق مرزی و ایجاد اشتیاق در کشورهای همسایه جهت توسعه مبادلات و بهبود روابط تجاری با ایران می‌باشد. ضروری است تا با انجام مطالعات ساختاری در خصوص مزیت‌های اقتصادی استان کردستان، در ارتباط با جایگاه این مزیت‌ها در اقتصاد ملی و رابطه آن مزیت‌ها و شرایط اقتصادی استان طرف مقابل مرز، اقدام به تجهیز بازارچه‌ها با نیروی انسانی متخصص و امکانات زیر بنایی کافی و عقد توافق نامه‌های متقابل گمرکی با کشورهای همجوار در ارتباط با احداث بازارچه‌های مرزی نمود همچنین می‌توان به ایجاد تسهیلات لازم به ویژه در امور ترانزیت، صادرات و واردات و امور مسافری در مناطق مرزی با توجه به شرایط، میزان و نوع کالاها و حجم تردد ناوگان‌های حمل و نقل بین‌المللی اقدام نمود. این همه مستلزم وجود واحدهای استانی گمرکی است تا از نزدیک و بصورت پیگیر و مستمر مسائل و مشکلات مربوط به استان را حل نمایند. بخش بازرگانی خارجی یکی از مهم‌ترین اجزای نظام‌های

اقتصادی است که در گسترش تکنولوژی و افزایش تنوع در تولید کالاها در جهان روز به روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. علاوه بر شواهد نظری که حاکی از تاثیر مثبت تجارت خارجی بر رشد اقتصادی است تجربه بسیاری از کشورهای جهان نشان می‌دهد حضور در بازارهای جهانی و بهره‌گیری از مزیت‌های تجارت خارجی راه‌گشای توسعه اقتصادی برای بسیاری از کشورهای در حال توسعه در چند دهه اخیر بوده است. در ایران به دلایل مختلفی از جمله دسترسی آسان به منابع ارزی حاصل از صدور نفت خام توسط دولت و انجام بخش عمده تجارت خارجی از طریق دولت بخش تجارت خارجی، متناسب با نیازهای زمان توسعه نیافته و آن مقدار توسعه نیز همراه مشکلات متعددی بوده است. از طرف دیگر نظر به اینکه هم اکنون توسعه صادرات غیر نفتی یکی از مهمترین اهداف اقتصاد کشور به شمار می‌رود. تلاش در جهت توسعه هر چه بیشتر صادرات غیر نفتی و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی در راستای برنامه‌های دولت قرار گرفته است. در این میان بازارچه‌های مرزی نیز به عنوان بخش کوچکی از بازرگانی خارجی در نظر گرفته می‌شوند. اگر چه فعالیت بازارچه‌های مرزی در حدی نیست که بتواند نقش موثری در کاهش وابستگی به صادرات نفتی ایفا کند ولی باز هم می‌توانند در جهت کاهش این وابستگی موثر باشد که اهمیت آنها در زمان تحریم بیشتر نمایان شد. البته اهمیت بازارچه‌های مرزی بیشتر از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و اشتغال و توسعه و رونق اقتصادی می‌باشد. و کاهش وابستگی شاید در درجه دوم اهمیت می‌باشد. بازارچه‌های مرزی در ایران آنطور که باید و شاید مورد توجه قرار نگرفته‌اند و اکثر موارد خیلی ضعیف نسبت به این بازارچه‌ها برخورد شده است. با این وصف، سوالات ذیل قابل پرسش است:

- ۱- تا چه میزان بازارچه‌ها در ایجاد اشتغال برای مرز نشینان شهرستان مریوان تاثیر گذار هستند؟
- ۲- تا چه میزان بازارچه‌ها در تامین و افزایش در آمد و بهبود وضعیت معیشتی مرز نشینان شهرستان مریوان تاثیر گذار هستند؟
- ۳- تا چه میزان بازارچه‌ها در جلوگیری از پدیده قاچاق کالا و کولبری در شهرستان مریوان تاثیر گذار هستند؟

۴- تا چه میزان بازارچه‌ها در افزایش توانمندی‌های تولیدی و صادراتی استان و کشور تاثیرگذار هستند؟

۵- تا چه میزان بازارچه‌ها در ایجاد ثبات و امنیت پایدار در مناطق مرزی تاثیرگذار هستند؟

ادبیات نظری

بازارچه مرزی محوطه‌ای است محصور واقع در نقطه صفر مرزی و در جوار گمرکات مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا که اهالی دو طرف می‌توانند کالا و محصولات مورد نیازشان را با رعایت مقررات صادرات و واردات در این بازارچه‌ها عرضه کنند. اساس ایجاد بازارچه‌های مرزی این است که دستاوردهای آن‌ها به مرزنشینان تعلق گیرد. از جمله کارکردهای بازارچه‌ها، ایجاد مزیت‌های نسبی در تولید و فعالیت‌های بازرگانی در دو سوی مرزها، ایجاد سطح مطلوب اشتغال در مناطق مرزی و ایجاد اشتیاق در کشورهای همسایه به منظور توسعه مبادلات و بهبود روابط تجاری با ایران است.

بازارچه‌های مرزی، از جمله نواحی خاص هر استان می‌باشند که محوطه‌هایی محصور هستند و در نقطه مرزی و در جوار گمرکات مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا یا مکان‌هایی که طبق تفاهمنامه‌های منعقد تعیین می‌شوند. اهالی دو طرف مرز می‌توانند کالاها و محصولات مورد نیاز را با رعایت صادرات و واردات و ضوابط مقرر برای داد و ستد در این بازارچه‌ها عرضه کنند.

بازارچه‌های مرزی سیرانبد در شهرستان بانه، باشماق در شهرستان میروان و بازارچه مرزی سیف در سقز، از بازارچه‌های مرزی استان کردستان می‌باشند که هم مرز با کشور عراق هستند. عمدتاً واردات و صادرات، از طریق بازارچه‌های مذکور توسط پبله وران ساکن در مناطق مرزی انجام می‌گیرد. رونق برخی از بازارچه‌های مذکور سبب شده تا تلاش‌هایی برای ساماندهی و توسعه مبادلات قانونی هم در بعد آماده‌سازی زیرساخت‌ها و تاسیسات مورد نیاز و هم در بعد توسعه شبکه‌های تعاونی‌های مرزنشینان انجام گیرد.

بازارچه مرزی باشماق: اولین بازارچه مرزی استان کردستان در حاشیه روستای مرزی باشماق در سال ۱۳۷۳ ایجاد شد. سابقه مبادلات مرزی و حجم کالاهای مبادله شده در محدوده مرزی میروان علت

ایجاد این بازارچه مرزی است. از زمان تاسیس این بازارچه تاکنون علی رغم سیر نزولی پيله‌وران که ناشی از کناره‌گیری پيله‌وران ضعیف و یا ناآشنایی برخی از آن‌ها به روند و اصول تجارت بوده است، از لحاظ حجم مبادلات به ویژه صادرات سیر صعودی داشته است.

عمده کالاهایی که از طریق این بازارچه به شمال عراق صادر شده‌اند عبارتند از:

- در گروه کشاورزی: سیب زمینی، گوجه فرنگی، برگ زردآلو، انواع میوه، جوجه یک روزه و انواع محصولات جالیزی
- در گروه صنعتی و پتروشیمی: مصنوعات فلزی، ظروف پلاستیکی، رنگ روغن، دارو، فرشهای ماشینی و مواد پاک کننده
- در گروه معدنی: کاشی، سیمان، گچ، سنگهای ساختمانی
- در بخش بازرگانی خصوصی نیز، سه گروه عمده با عناوین بازرگانان، تعاونی مرزنشینان و پيله‌وران فعالیت می‌نمایند. (سند آمایش استان کردستان، ۱۳۹۸: ۲۴۹)

تجارت مرزی که از جنبه‌های بسیار مهم در بُعد غیررسمی علم اقتصاد است، هرگونه رابطه تجاری اقتصادی (رسمی و غیررسمی) که از طریق مناسبات ویژه بینا مرزی و به شیوه‌های مختلفی صورت - گیرد، خواه در قالب بازارچه‌ها و گذرگاه‌های رسمی و یا به طریق غیررسمی قاچاق را شامل می‌شود. گذرگاه‌ها و بازارچه‌ها می‌توانند در دو بُعد اقتصاد تجاری - خدماتی و مبادلات مرزی قاچاق در توسعه اقتصادی مناطق بومی ایفای نقش کنند و حتی بر ابعاد دیگر نظام اجتماعی تأثیرگذار باشند. یکی از اصلی‌ترین معضلات موجود در مناطق مرزی پدیده قاچاق کالا است که علاوه بر آثار زیانبار آن بر اقتصاد کلان ملی، تبعات اجتماعی مخربی در سطح شهرستان و کشور نیز در پی دارد.

اهداف بازارچه‌های مرزی

- ۱- با توجه به وضعیت اقتصادی و جمعیتی مناطق مرز نشین و عدم بهره برداری از شرایط و موقعیت‌های ویژه‌ای که در مناطق مرزی در اختیار مردمان این مناطق قرار می‌دهد، می‌توان گفت از یک سوی مردمان در وضعیت نابسامان اقتصادی به سر می‌برند و از سوی دیگر

شرایط و موقعیت مکانی مناسبی که در این مکان‌ها وجود دارد، این امکان را می‌تواند در اختیار مردمان این مناطق قرار دهد که از موقعیت مکانی مناسب در جهت زدودن فقر اقتصادی کمک بگیرند.

۲- ایجاد اشتغال و درآمد برای مردمان مستقر در نواحی مرزی، صادرات کالاها و محصولات تولید شده در مناطق مرزی به کشورهای همجوار و واردات و تامین کالاهای مورد نیاز معیشتی برای مردم مرزنشین از کشورهای مقابل جنبه استراتژیک دارد.

۳- ایجاد امنیت اجتماعی در مناطق مرزی، برقراری روابط حسنه و حسن همجواری با مردم مرزنشین کشورها یا کشورهای همجوار و ایجاد امنیت پایدار در مرزها، نشر و صدور ارزش‌ها و فرهنگ‌های اسلامی و ملی به ملل سایر کشورها از مهمترین اهداف راه‌اندازی بازارچه‌های مرزی می‌باشد.

۴- کمک به رونق بخشیدن تولید کالاهای صنعتی، معدنی، کشاورزی و نیز محصولات صنایع دستی استانهای مرزی، کمک به توسعه صادرات و ایجاد تعادل در تراز بازرگانی خارجی کشور، کسب درآمد ارزی و کمک به ایجاد تعادل در تراز ارزی کشور، جلوگیری از گسترش پدیده قاچاق کالا، پیشگیری از مهاجرت مردم مرزنشین و کمک به توسعه روابط سیاسی، فرهنگی و اقتصادی با کشورهای همسایه از دیگر هدفهای مهم دایر شدن بازارچه‌های مرزی است.

مبانی قانونی ایجاد بازارچه‌های مرزی

طرح ایجاد بازارچه‌های مرزی به ماده "۱۱" قانون صادرات و واردات در سال ۷۲ باز می‌گردد. طبق این قانون به دولت اجازه داده شده در هر یک از مناطق مرزی که ایجاد بازارچه را مفید تشخیص می‌دهد با رعایت اولویت‌هایی نظیر استعداد محلی، ضرورت‌های اشتغال و توسعه روابط تجاری با کشورهای همسایه نسبت به ایجاد آن اقدام کند.

در تعریف آن براساس قواعد شکل‌گیری و مکان تشکیل و طرف‌های قرارداد می‌توان بازارچه‌های

مرزی را محوطه‌ای محصور، واقع در نقطه صفر مرزی در جوار گمرکات که مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا، یا مکان‌هایی که طبق تفاهم نامه‌های منعقد شده بین ایران و کشورهای همجوار تعیین می‌شود. همچنین اهالی دو طرف مرز می‌توانند تولیدات و محصولات کشور خود را با رعایت مقررات صادرات و واردات برای داد و ستد در این بازارچه‌ها عرضه نمایند.

کارکردهای بازارچه‌های مرزی

در ادبیات توسعه منطقه‌ای، گسترش بازارها همراه با منافع فراوان برای تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان است. گسترش بازار از سویی به تولیدکنندگان این فرصت را اعطا می‌کند که مشتریان بالقوه بیشتری را در برابر خود ببینند که این مسأله سرمایه‌گذاری بر روی افزایش ظرفیت تولید را اقتصادی ساخته و فرصت‌های کسب سود را افزایش می‌دهد، از سوی دیگر گسترش بازار با منافع برای مصرف‌کنندگان نیز همراه است چرا که گسترش مقیاس تولید، در شرایطی که با صرفه‌های مقیاس روبه‌رو شود هزینه تولید را کاهش داده و محصول را با قیمت کمتری نصیب مصرف‌کنندگان می‌سازد، همچنین گسترش بازار موجب افزایش تعداد تولیدکنندگان رقیب در سطح بازار می‌شود که از طریق مکانیسم رقابت، محصول باکیفیت‌تر و با قیمت کمتری را نصیب مصرف‌کننده می‌کند.

براساس همین توجیحات اقتصادی است که گسترش و توسعه بازارچه‌های مرزی ارزشمند و مفید تلقی می‌شود، این بازارچه‌ها با تسهیل مبادلات مرزی به گسترش بازار منطقه‌ای و کمرنگ شدن مرزها می‌انجامد و به سود اقتصاد کشورهای همسایه می‌باشد. تخصص‌یابی تولیدکنندگان کشورهای همسایه براساس قانون «مزیت نسبی» و اختصاص منابع هر کشور به تولید محصول دارای هزینه تولید پایین‌تر نیز یکی دیگر از کارکردها و منافع توسعه‌ای همراه با گسترش بازارچه‌های مرزی و بازار منطقه‌ای است.

سوابق تاریخی مبادلات مرزی در مناطق غربی کشور

بنا به شواهد و آثار مستند تاریخی از زمان تشکیل دولت ماد و پس از آن که به زمان حاضر ختم می‌گردد مناطق غربی ایران و همچنین شمال و شرق عراق، جنوب شرقی ترکیه و بخشی از سوریه

محل استقرار قبایل و ایلات کرد بوده است. این مناطق در هر دوره تاریخی وقایع سیاسی خاصی را به خود دیده‌اند. یکی از این وقایع تحولات دهه دوم قرن بیستم میلادی است که با تاثیرپذیری از شرایط جهانی و اراده قدرت‌های بزرگ درگیر در جنگ جهانی اول با تجزیه امپراطوری عثمانی در محدوده سیاسی برخی از کشورها مرزبندی تحمیلی فعلی به وجود آمده است. اما علی‌رغم وجود این مرزبندی‌ها به دلیل وجود عصبیت قومی و همجواری اکراد کشورهای سوریه، عراق، ایران و ترکیه و همچنین وجود نسبت‌های خویشاوندی، ارتباط اقتصادی و فرهنگی در بین آن‌ها همچنان و به طور مستمر برقرار بوده است. تا دهه‌های میانی قرن بیستم زندگی ایلاتی و عشایری برخی از تیره‌های کرد سبب ماوا گزیدن مهاجران فصلی در خاک کشور همسایه و گذار از مرزهای سیاسی ترسیم شده فعلی و تجاری را ولو به شکل سنتی همراه داشته است. شاخص‌ترین این ارتباطات مربوط به رابطه بین کردستان ایران و عراق بوده است. زیرا علی‌رغم وقوع اتفاقات و جنگ‌های ناخوشایند در طی یک قرن اخیر (به ویژه در کردستان عراق) تبادل کالا همواره در مرزهای طرفین صرف نظر از نحوه و یا حجم آن صورت پذیرفته است و قطعاً هم ادامه خواهد داشت.

سیر تاریخی این ارتباطات نشان می‌دهد که از حدود سال ۱۳۳۰ هجری شمسی دولت‌های وقت ایران و عراق محدودیت‌هایی را در عبور و مرور غیر قانونی از مرزها به ویژه در شکل جمعی آن اعمال نمودند به دنبال این سیاست، مهاجرت‌ها در بین دو مرز تقریباً کنترل گردید و سبب اسکان و تابعیت برخی از عشایر کوچ رو گردید اما اجرای این سیاست عملاً دستگاه‌های دولتی (اعم از اجرایی و امنیتی) را در امر کنترل مرزها با مشکلاتی مواجه نمود به نحوی که عدم کارایی این سیاست، نتوانست تردهای انفرادی، مبادلات و قاچاق کالا را مانع شود. در این برهه از روابط، اوضاع اقتصادی و ارتباطی هر دو کشور ایران و عراق به ویژه وضعیت راه‌های ارتباطی دو کشور به نحوی بود که ساکنان مرزی دو طرف صادرات یا واردات از کشور همسایه را آسان‌تر، ارزان‌تر و مقرون به صرفه‌تر از مبادله با داخل کشور خود تشخیص دهند.

این دوره که به قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ختم می‌شود، محدود به مبادله کالاهای بومی و مصرفی از قبیل چای، توتون، صابون، البسه بومی، کشمش، خرما، سیگار، برگ سیگار و حبوبات بود. در بین

شهرهای غربی ایران به ویژه در مناطق کردنشین شهرهای سردشت، پیرانشهر، اشنویه، میوان، بانه و پاره بیشترین ارتباط و مبادله را با کردستان عراق داشته‌اند. این روند تا سقوط رژیم شاهنشاهی ادامه داشت و پس از آن با توجه به ماهیت خاص نظام و ارزش‌های انقلاب اسلامی، صادرات و واردات و اصولاً روابط اقتصادی و بازرگانی خارجی تعریف و چهار چوب جدیدی پیدا کرد، به نحوی که جمهوری اسلامی ایران در روابط خارجی خود صراحتاً برخی از کشورها چون آمریکا و اسرائیل را تحریم نمود و علاوه بر این، نوع کالاهای مجاز برای مبادله و همچنین مجازات‌های خاصی برای مبادله و یا تولید کالاهای ممنوعه تعیین نمود در این دوره که مصادف با شروع جنگ تحمیلی و مسائل داخلی کردستان ایران بود نظارت و کنترل قوای نظامی و انتظامی ایران بر بعد اقتصادی مرزهای همجوار با شمال عراق تضعیف گردید، به نحوی که فصل دیگری در ارتباطات تجاری بین ساکنان دو طرف مرز به وجود آمد، از ویژگی‌های این دوره ورود بی رویه و غیر قانونی کالاهای تولیدی کشورهای آسیای شرقی از طریق کردستان عراق به کشور ایران بود. عمده کالاهای وارده این دوره شامل کالاهایی چون شکر، لوازم خانگی سبک، لوازم صوتی، البسه، چای و بذور محصولات جالیزی بود. در این برهه واردات از طریق مرزهای کردستان ایران بسیار فزون‌تر از صادرات بود، دلیل عمده این تراز منفی هم وضعیت بحرانی کردستان ایران، عدم تولید کالا در این منطقه، ترس صاحبان واحدهای تولیدی سایر مناطق کشور از سرمایه گذاری در کردستان، عدم اطمینان وصول مطالبات صادرات کالا به عراق و همچنین وجود کالاهای ارزان قیمت، شکل و سودآوری تولیدات کشورهای آسیای شرقی در شمال عراق بود اثرات عمده این وضعیت صرف نظر از بعد اقتصادی و اختلال در شبکه تولید و توزیع و مصرف داخلی، تضییع حقوق متعلق به دولت را نیز به همراه داشته است. پس از پایان جنگ، دولت ایران در صدد بازسازی و نوسازی مناطق آسیب دیده برآمد. ولی کشور عراق با حمله به کویت و اشغال آن سودایی غیر از بازسازی را در سر داشت.

محدودیت‌های بازارچه‌های مرزی

البته در عمل فعالیت بازارچه‌های مرزی با مخاطرات فراوان روبه رو بوده است، معافیت‌ها و امتیازاتی

که به مرزنشینان اعطا می‌شود بعضاً مورد سوء استفاده گروه‌های سودجو قرار گرفته و به افزایش فساد و نیز نارضایتی مرزنشینان از سوءاستفاده‌ها منجر شده است. همچنین عدم شفافیت قوانین و مقررات تجاری و بی‌ثباتی آن‌ها منجر به بی‌میلی تولیدکنندگان به سرمایه‌گذاری و افزایش ظرفیت‌های تولیدی برای نفوذ در بازار کشورهای همسایه شده و بازارچه‌های مرزی را از کارکردهای توسعه‌ای مورد انتظار دور می‌سازد. عدم فعال بودن برخی بازارچه‌های مرزی نیز به کانال دیگری برای بروز فساد منجر می‌شود.

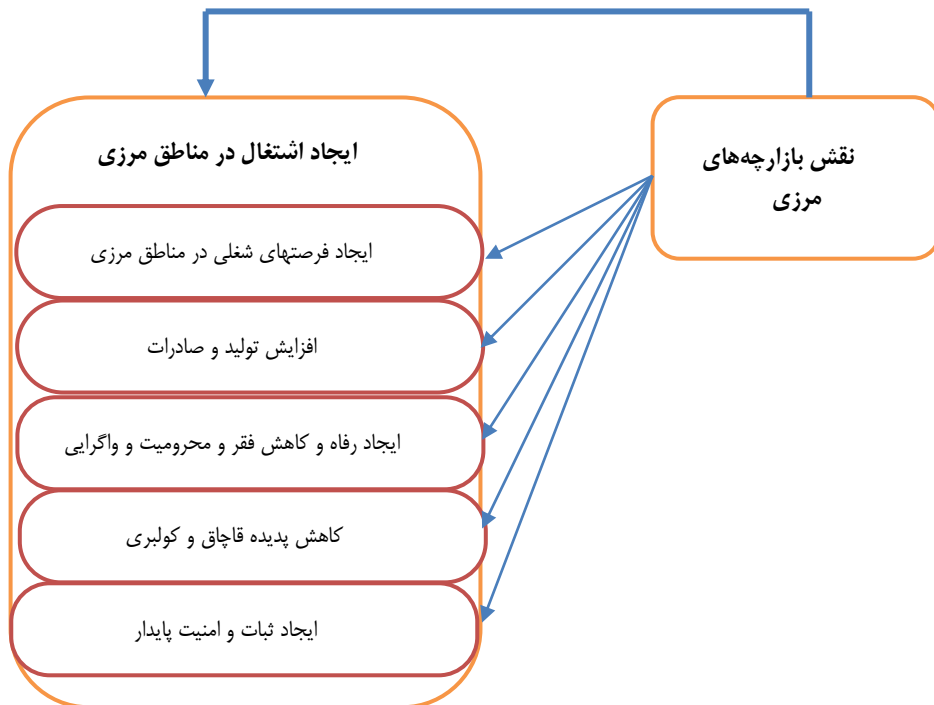
پیشینه پژوهش

- نوذری (۱۳۹۸)، در پژوهشی تحت عنوان "بررسی نقش بازارچه‌های اطراف مرز در ایجاد اشتغال، فروش کالا و توسعه گردشگری (مورد مطالعه: بازارچه‌های شهرستان مهاباد)" که با روش کمی در میان ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه انجام داد به این نتیجه رسید تاثیر بازارچه‌های اطراف مرز در ایجاد اشتغال، فروش کالا و توسعه گردشگری شهرستان مهاباد ملموس است. همچنین تحلیل یافته‌های به دست آمده بیانگر این است که بازارچه‌های مرزی بیشترین تاثیر را روی فروش کالا (۶۰ درصد) و همچنین کمترین تاثیر را بر روی توسعه گردشگری (۳۷ درصد) داشته است.
- ازکیا و رحیمی (۱۳۹۷)، در مطالعه‌ی خود با عنوان "نقش بازارچه‌های مرزی در روند توسعه اقتصادی اجتماعی نمونه موردی بازارچه مرزی مریوان" که با روش کمی و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام داد، به این نتیجه دست یافت که پیامدهای منفی و مثبتی برای بازارچه مرزی باشماق شهرستان مریوان و مناطق اطراف آن وجود دارد، مواردی نظیر اشتغال زایی و ارتقای سطح معیشت، افزایش امکانات آموزشی-تفریحی، تثبیت جمعیت و افزایش مرادوات خارجی پیامدهای مثبت و مواردی چون افزایش شکاف طبقاتی، فساد اداری، افول کشاورزی و دامداری و نابودی روش‌های تولیدی سنتی از جمله پیامدهای منفی آن هستند.

- احمدرش و همکاران (۱۳۹۷)، در مطالعه‌ی خود با عنوان "مطالعه کیفی بازنمایی پیامدهای اقتصاد مرزی در زندگی مرزنشینان کردستان" که با رویکرد کیفی با استفاده از ابزار مصاحبه انجام دادند به این نتیجه دست یافتند که سیاست‌های اقتصادی در مناطق مرزی از لحاظ اشتغال سهم مساوی به همه نداده است و بیشتر افراد دارای نفوذ و قدرت از آن سهم برده‌اند.
- عاشری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان "ارزیابی اثرات اقتصادی-اجتماعی وامینیتی احداث بازارچه‌های مرزی و نقش آن در توسعه مناطق مرزی (نمونه موردی: بازارچه‌ی مرزی جوانرود) (شیخ صالح)" که با روش کمی و بهره‌مندی از اطلاعات کتابخانه‌ای و آرشیمی انجام دادند به این نتیجه دست یافتند که فعالیت بازارچه مرزی باعث ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم، همچنین تحرک شغلی مرزنشینان گردیده که سهم اشتغال غیرمستقیم به مراتب بیشتر از اشتغال مستقیم است. - همچنین فعالیت بازارچه مرزی جوانرود باعث افزایش درآمد مرزنشینان و ساکنان شهرستان شده است. - استقرار بازارچه جوانرود و ایجاد اشتغال برای ساکنین مرزنشین توانسته از مهاجرت ساکنان این منطقه به شهر بکاهد و همچنین تا حدود زیادی از اقتصاد غیر رسمی در این منطقه کاسته است. - بازارچه مرزی جوانرود تاثیر زیادی در تامین مایحتاج ساکنین مرزنشین داشته و کالاهای مبادله شده عمدتاً رویکرد فرا استانی و فرا منطقه ای داشته است. - همچنین احداث بازارچه جوانرود توانسته امنیت نسبی را از لحاظ اقتصادی و اجتماعی در منطقه ایجاد کند و باعث افزایش سرمایه گذاری شده است.

مدل مفهومی پژوهش

مدل مفهومی مرحله ی مهمی در فرایند پژوهش است زیرا روابط بین متغیرها برقرار و نوع تئوری‌هایی را که این نوع روابط را تایید کرده‌اند مشخص و ماهیت و جهت روابط را تعیین می‌کنند.

نمودار ۲-۱ : مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

گردد سپس روش پژوهش و در این فصل از پژوهش ابتدا محدوده و میدان مورد مطالعه معرفی می‌شود و ابزار گردآوری داده‌های پژوهش بیان شده و ساختار پرسشنامه، روایی و پایایی ابزار گردآوری شود. در ادامه جامعه آماری، نمونه‌آماري و تعیین حجم نمونه و روش نمونه داده‌ها توضیح داده می‌گردد. در انتها بحث قرار می‌گیرد و در انتهای فصل، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها ارائه شده است.

با کمک روش نمونه‌گیری کیفی، به ویژه نمونه‌گیری فرصت‌گرا یا ظهور یابنده^۱، با ۸۵ نفر از مطلعین کلیدی مصاحبه شده تا اشباع نظری حاصل گردد. مطلعین کلیدی^۲ یا دروازه بانان^۳ خبری، افراد درگیر در مبادلات بازرگانی بازارچه‌های مرزی مریوان بودند. که بیشترین اطلاعات و آگاهی را نسبت به موضوع این تحقیق و ابعاد پیدا و پنهان آن دارا بودند.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

جدول ۴-۱: توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت

فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی	
۱۰	۱۱/۸	۱۱/۸	۱۱/۸	زن
۷۵	۸۸/۲	۸۸/۲	۱۰۰	مرد
۸۵	۱۰۰	۱۰۰	--	جمع کل

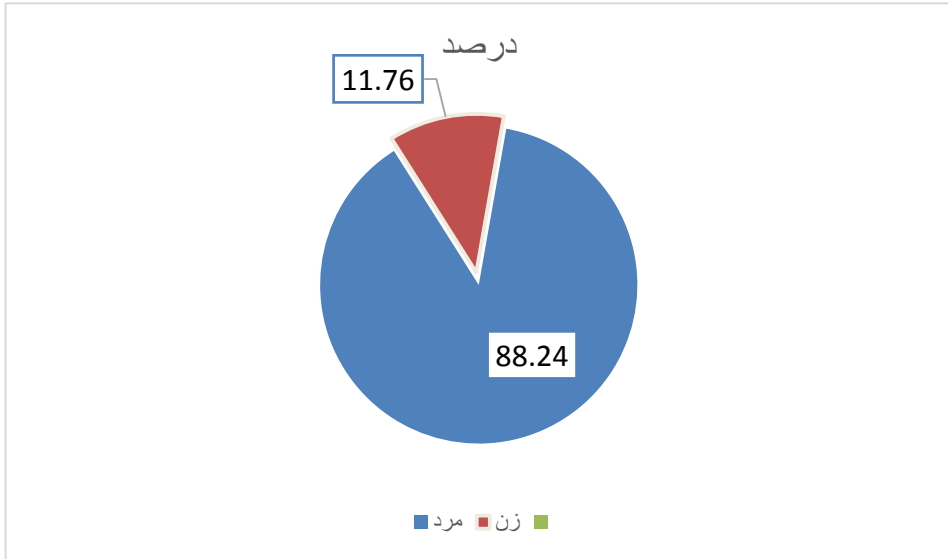
منبع: (داده‌های پژوهش)

۱. Opportunistic & Emergent Sampling

۱. Key Informants

۲. Gate Keepers

نمودار ۴-۱: توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت

از کل نمونه ۸۵ نفری، ۱۰ نفر معادل ۱۱/۸ درصد زن و ۷۵ نفر معادل ۸۸/۲ درصد مرد هستند.

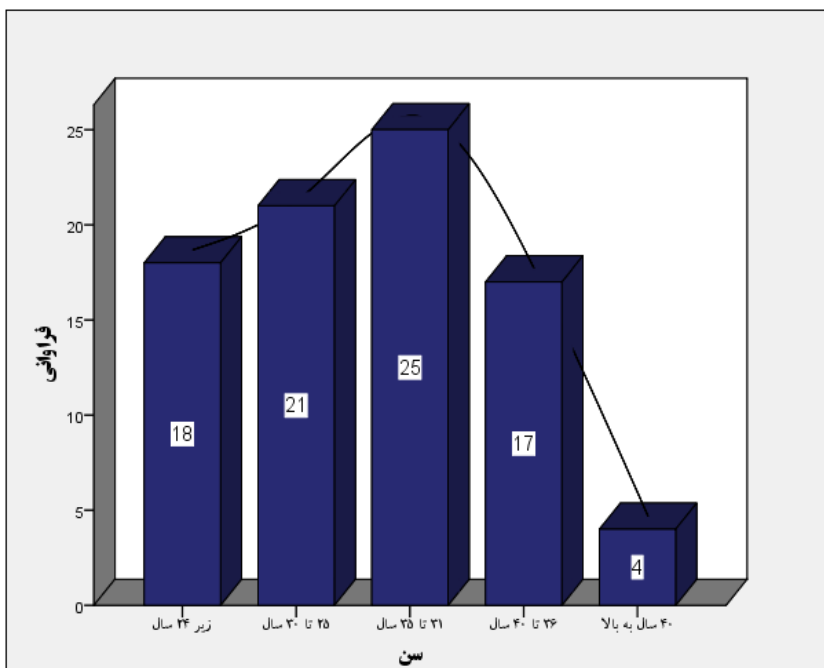
سن پاسخگویان :

بررسی اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه، فراوانی آزمودنی‌ها بر اساس سن پاسخگویان مطابق جدول و نمودار زیر می‌باشد.

جدول ۴-۲: توزیع پاسخگویان بر حسب سن

فراوانی	درصد	درصد	فراوانی	فراوانی تجمعی
۱۸	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	زیر ۲۴ سال
۲۱	۲۴/۷	۲۴/۷	۴۵/۹	۲۵ تا ۳۰ سال
۲۵	۲۹/۴	۲۹/۴	۷۵/۳	۳۱ تا ۳۵ سال
۱۷	۲۰	۲۰	۹۵/۳	۳۶ تا ۴۰ سال
۴	۴/۷	۴/۷	۱۰۰	۴۰ سال به بالا
۸۵	۱۰۰	۱۰۰		جمع کل

منبع: (داده‌های پژوهش)

نمودار ۲-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب سن

از کل نمونه ۸۵ نفری، ۱۸ نفر معادل ۲۱/۲ درصد سن زیر ۲۴ سال، ۲۱ نفر معادل ۲۴/۷ درصد سن بین ۲۵ تا ۳۰ سال، ۲۵ نفر معادل ۲۹/۴ درصد سن بین ۳۱ تا ۳۵ سال، ۱۷ نفر معادل ۲۰ درصد سن بین ۳۶ تا ۴۰ سال و ۴ نفر معادل ۴/۷ درصد سن بالاتر از ۴۰ سال هستند.

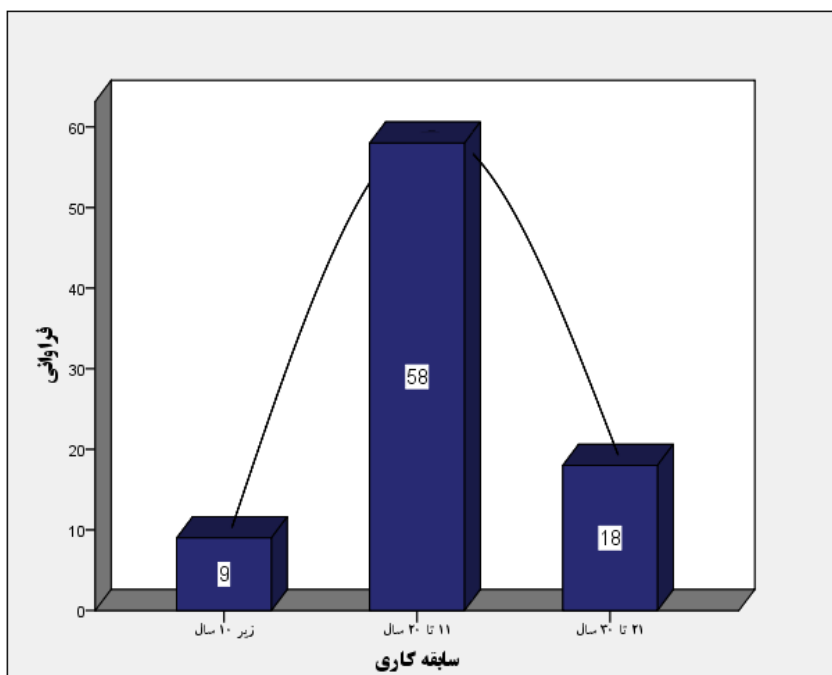
سابقه کاری پاسخگویان

بررسی اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه، فراوانی آزمودنی‌ها بر اساس سابقه کاری پاسخگویان مطابق جدول و نمودار زیر می‌باشد.

جدول ۳-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه کاری

فراوانی تجمعی	درصد فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰/۶	۱۰/۶	۱۰/۶	۹	زیر ۱۰ سال
۷۸/۸	۶۸/۲	۶۸/۲	۵۸	۱۱ تا ۲۰ سال
۱۰۰	۲۱/۲	۲۱/۲	۱۸	۲۱ تا ۳۰ سال
	۱۰۰	۱۰۰	۸۵	جمع کل

منبع: (داده‌های پژوهش)

نمودار ۳-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه کاری

از کل نمونه ۸۵ نفری، ۹ نفر معادل ۱۰/۶ درصد دارای سابقه کاری زیر ۱۰ سال، ۵۸ نفر معادل ۶۸/۲ درصد دارای سابقه کاری ۱۱ تا ۲۰ سال و ۱۸ نفر معادل ۲۱/۲ درصد دارای سابقه کاری بین ۲۱ تا ۳۰ سال هستند.

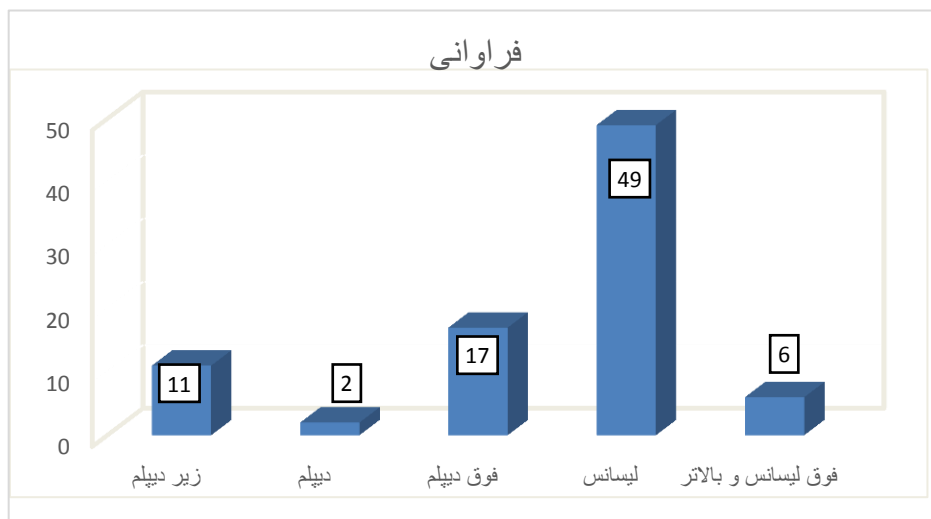
میزان تحصیلات پاسنخگویان

بررسی اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه، فراوانی آزمودنی‌ها بر اساس تحصیلات پاسنخگویان مطابق جدول و نمودار زیر می‌باشد.

جدول ۴-۴: توزیع پاسنخگویان بر حسب تحصیلات پاسنخگویان

فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی	فراوانی
۱۱	۱۲/۹	۱۲/۹	۱۱	زیر دیپلم
۲	۲/۴	۲/۴	۲	دیپلم
۱۷	۲۰	۲۰	۱۷	فوق دیپلم
۴۹	۵۷/۶	۵۷/۶	۴۹	لیسانس
۶	۷/۱	۷/۱	۶	فوق لیسانس و بالاتر
۸۵	۱۰۰	۱۰۰	۸۵	جمع کل

منبع: (داده‌های پژوهش)

نمودار ۴-۴: توزیع پاسنخگویان بر حسب تحصیلات پاسنخگویان

از کل نمونه ۸۵ نفری، ۱۱ نفر معادل ۱۲/۹ درصد زیر دیپلم، ۲ نفر معادل ۲/۴ درصد دیپلم، ۱۷ نفر معادل ۲۰ درصد فوق دیپلم، ۴۹ نفر معادل ۵۷/۶ درصد لیسانس و ۶ نفر معادل ۷/۱ درصد فوق لیسانس و بالاتر هستند.

تحلیل آماری مربوط به سوالات متغیر ایجاد اشتغال

در جدول ۴-۵: تحلیل آماری سوالات مربوط به متغیر ایجاد اشتغال ارائه شده است. در این جدول آمار فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار مربوط به هر سوال قرار داده شده است.

جدول ۴-۵: تحلیل آماری سوالات مربوط به متغیر ایجاد اشتغال

انحراف معیار	میانگین	کاملاً موافق	موافق	تأخیری موافق	مخالف	کاملاً مخالف	سوالات	ردیف
۰/۶۳۳	۴/۵	۴۸	۳۰	۷	۰	۰	اشتغال زایی مستقیم	۱
		۵۶/۷	۳۵/۳	۸/۲	۰	۰		
۰/۴۴۵	۴/۷۸	۶۵	۱۷	۲	۱	۰	اشتغال زایی غیر مستقیم	۲
		۷۹/۳	۱۹/۵	۱/۲	۰	۰		
۰/۹۰۲	۳/۹۷	۳۳	۲۲	۲۸	۲	۰	نقش بازارچه مرزی بر افزایش شاغلین فعال در مناطق مرزی	۳
		۳۶/۶	۲۶/۸	۳۴/۱	۲/۴	۰		
۰/۷۰۴	۴/۴۴	۴۶	۲۹	۸	۲	۰	افزایش صادرات با تشکیل بازارچه مرزی	۴
		۵۴/۹	۳۵/۴	۸/۵	۱/۲	۰		
۰/۴۲۸	۴/۸	۶۷	۱۵	۲	۱	۰	شناسایی توانمندیهای	۵

۰/۷۵۰		۰/۷۰۴		۱/۸۰		۰/۶۴۳		۰/۵۷۷			
۴/۱۱۳		۴/۴۴		۳/۶۷		۴/۳۹		۴/۳۶			
۳۱/۸	۳۷	۵۲/۹	۴۵	۳۰/۶	۲۶	۴۷/۶	۳۹	۴۱/۵	۳۴	۸۱/۷	
۴۸/۲	۴۱	۳۵/۳	۳۰	۳۴/۷	۲۱	۴۲/۹	۲۶	۵۳/۷	۴۴	۱۷/۱	
۱۴/۱	۱۲	۸/۲	۷	۳۶/۴	۳۱	۸/۵	۸	۴/۹	۵	۲/۴	
۲/۴	۲	۲/۴	۲	۲/۴	۲	۲/۴	۲	۲/۴	۲	۱/۲	
۳/۵	۳	۱/۱	۱	۵/۹	۵	۰	۰	۰	۰	۰	
درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	
اثر بازارچه بر کاهش قاچاق کالا		نقش بازارچه مرزی بر کاهش احساس فقر		نقش بازارچه مرزی بر افزایش درآمد مردم		نقش بازارچه مرزی بر افزایش رفاه عمومی		نقش بازارچه مرزی بر افزایش تولیدات استانی		تولیدی استان	
کاهش پدیده قاچاق کالا و کولبری		ایجاد رفاه و کاهش فقر و محرومیت در مناطق مرزی									

۱/۰۸	۳/۸۶	۳۳	۳۱	۳۲	۴	۵	فراوانی	اثر بازارچه بر کاهش گرایش به کولبری
		۳۷	۲۴/۷	۳۷/۶	۴/۷	۵/۹	درصد فراوانی	
۰/۸۱۶	۴/۱۱	۳۰	۲۶	۱۵	۴	۰	فراوانی	افزایش مبادلات تجاری قانونی از طریق گمرک با کشورهای همسایه
		۲۵/۳	۴۲/۳	۱۷/۶	۴/۷	۰	درصد فراوانی	
۰/۹۰۲	۳/۹۷	۳۰	۲۵	۲۸	۲	۰	فراوانی	کاهش میزان درگیرهای مرزی
		۳۵/۳	۲۹/۴	۳۳/۹	۲/۴	۰	درصد فراوانی	
۰/۹۵۲	۳/۲۶	۳۳	۲۱	۳۱	۵	۵	فراوانی	کاهش مهاجرت به شهر و تخلیه روستاها
		۳۷	۲۴/۷	۲۶/۴	۵/۹	۵/۹	درصد فراوانی	
۰/۶۳۳	۴/۴۸	۴۷	۲۹	۶	۲	۰	فراوانی	تثبیت جمعیت مناطق مرزی
		۵۵/۳	۳۴/۱	۷/۱	۳/۵	۰	درصد فراوانی	
ایجاد ثبات و امنیت پایدار و کاهش مهاجرت								

منبع: داده‌های پژوهش

تحلیل آماری مربوط به سوالات متغیر ایجاد اشتغال

در جدول ۴-۶ تحلیل آماری مربوط به سوالات مربوط به نقش بازارچه‌های مرزی در تسهیل مبادلات مرزی و افزایش میزان اشتغال به کسب و کار و تجارت و افزایش رونق اقتصادی مناطق مرزی ارائه

شده است. در این جدول نیز آمار فراوانی، درصد فراوانی، میانگین وانحراف معیار مشخص شده است.

جدول ۴-۶: تحلیل آماری سوالات مربوط به نقش بازارچه مرزی

بند	نقش بازارچه مرزی		سؤالات		کاملاً مخالف		مخالف		موافق تا حدودی		موافق		کاملاً موافق		میانگین	انحراف معیار
	۰/۷۸۲	۳/۸۲	افزایش رونق اقتصادی	افزایش میزان اشتغال	افزایش	۰	۲	۰	۰	۱۶/۴	۴۳/۵	۳۷	۳۴	۴/۲۰۷	۰/۷۱۵	
				درصد فراوانی	فراوانی	۰	۲/۳	۰	۰	۰	۰	۴۰	۴۰			۴۰
	۰/۶۳	۴/۵۶	افزایش میزان اشتغال	افزایش میزان اشتغال	افزایش	۰	۲	۰	۰	۱۶/۴	۴۳/۵	۳۷	۳۴	۴/۲۰۷	۰/۷۱۵	
				درصد فراوانی	فراوانی	۰	۲/۳	۰	۰	۰	۰	۴۰	۴۰			۴۰
	۰/۷۸۲	۳/۸۲	افزایش رونق اقتصادی	افزایش میزان اشتغال	افزایش	۰	۲	۰	۰	۱۶/۴	۴۳/۵	۳۷	۳۴	۴/۲۰۷	۰/۷۱۵	
				درصد فراوانی	فراوانی	۰	۲/۳	۰	۰	۰	۰	۴۰	۴۰			۴۰

منبع: داده‌های پژوهش

جدول ۴-۹: مقادیر روایی همگرا، واگرا، پایایی ترکیبی

آماره مستغیرها	پایایی ترکیبی CR	روایی همگرا AVE	روایی واگرا (روش فورنر ولارکر)	تعداد گویه‌ها	نتیجه گیری
----------------	------------------	-----------------	--------------------------------	---------------	------------

		۰/۶۲۹-	بالاتر از ۰/۵	بالاتر از ۰/۷	
قابل قبول	۶	۰/۷۸۵-	۰/۷۰۸	۰/۷۹۲	ایجاد اشتغال
قابل قبول	۳	۰/۸۰۴-	۰/۵	۰/۸۳۶	ایجاد فرصتهای شغلی
قابل قبول	۵	۰/۷۳۴-	۰/۵۰۱	۰/۷۸۵	افزایش تولید و صادرات
قابل قبول	۲	۰/۷۵۷-	۰/۷	۰/۸۲۳	ایجاد رفاه و کاهش فقر و محرومیت در مناطق مرزی
قابل قبول	۱۰	۰/۸۱۹-	۰/۶	۰/۸۱۳	کاهش پدیده قاچاق کالا و کولبری
قابل قبول	۵	۰/۷۶۹-	۰/۶۳۲	۰/۷۰۷	کاهش مهاجرت امنیت پادار و ایجاد ثبات و
قابل قبول	۳	۰/۵	۰/۵۰۲	۰/۷۴۶	نقش بازارچه مرزی

نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

با توجه به اینکه هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین نقش بازارچه‌های مرزی و ایجاد اشتغال است نتایج کلی حاصل از آزمون فرضیات اصلی و فرعی پژوهش نشان دهنده ی تأیید کلی روابط مورد فرض پژوهش است، البته نکته حائز اهمیت این است که فرایند پژوهش به خصوص در علوم انسانی

هرگز پایان نمی‌یابد به این معنی که همیشه یافته‌های پژوهش به صورت یک نتیجه آزمایش قمداد می‌شود و این آگاهی وجود دارد که ممکن است در پژوهش‌های بیشتر ثابت شود که نتایج حاصل از این پژوهش غیر صحیح بوده است. نتایج حاصل از فرضیه اصلی به طور کلی موید وجود رابطه مستقیم و معنادار بین وجود بازارچه‌ها و ایجاد اشتغال برای مرز نشینان شهرستان مریوان می‌باشد. به همین خاطر پیشنهاداتی در این راستا ارائه شده است:

- ۱- پیشنهاد می‌شود با توجه به نقش تاثیر گذار بازارچه‌های مرزی در ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی و معیشتی مردم مرز نشین حمایت‌ها و تسهیلات ویژه از سوی دولت و مراجع تصمیم‌گیری از آن‌ها صورت گیرد.
- ۲- در زمینه تسهیل مبادلات تجاری پیشنهاد می‌شود گمرکات مربوط به این بازارچه‌ها به تجهیزات هوشمند و امکانات لازم مجهز گردد.
- ۳- با توجه به بحران بیکاری و رکود اقتصادی کشور ظرفیتهای تاسیس بازارچه‌های مرزی در ایجاد اشتغال بخصوص در مناطق محروم و حاشیه ای و توسعه نیافته مرزی مورد توجه و دقت لازم قرار گیرد.
- ۴- انجام پژوهش به روش کیفی زیرا که انجام مصاحبه و مشاهده می‌تواند اطلاعات کامل و دقیق را از وضع موجود هر جامعه آماری به همراه داشته باشد.
- ۵- بررسی رابطه تاسیس بازارچه‌های مرزی و توسعه امکانات زیربنایی مانند جاده‌ها و شهرسازی و غیره.
- ۶- بررسی رابطه بین تاسیس بازارچه‌های مرزی و شناسایی مزیت‌های بومی مناطق کردنشین.
- ۷- بررسی رابطه بین تاسیس بازارچه‌های مرزی و سرمایه گذاری‌های خارجی در مناطق مرزی.
- ۸- بررسی تأثیر تصویب منطقه آزاد تجاری بر بازارچه‌های مرزی.
- ۹- بررسی نقش بازارچه‌های مرزی در تثبیت و ارتقای امنیت پایدار.

منابع

منابع فارسی

- احمدرش، رشید؛ هیوا احمدی و سیروان عبده زاده، ۱۳۹۷، مطالعه کیفی بازنمایی پیامدهای اقتصاد مرزی در زندگی مرزنشینان کردستان، همایش ملی جامعه شناسی مرز: سیاست‌های توسعه و حیات اجتماعی مرزنشینان، کردستان، دانشگاه کردستان.
- ازکیا، مصطفی و سهیلا رحیمی، (۱۳۹۷)، نقش بازارچه‌های مرزی در روند توسعه اقتصادی اجتماعی نمونه موردی بازارچه مرزی مریوان، همایش ملی جامعه شناسی مرز: سیاست‌های توسعه و حیات اجتماعی مرزنشینان، کردستان، دانشگاه کردستان.
- اسماعیلزاده، خالد، (۱۳۸۵)، مطالعه انسان شناختی بازارچه‌های مشترک مرزی با رویکرد انسان شناسی اقتصادی، مجله نامه انسان شناسی، دانشگاه تهران، دوره ۵، شماره ۹، صص ۳۵-۶۵.
- افراسیابی، عبدالرسول، ۱۳۹۶، تحلیل و بررسی چالش‌های بازارچه‌های مرزی در ایران، فصلنامه علمی-پژوهشی، سال دهم، شماره اول.
- بازنگری و تهیه سند آمایش استان کردستان، (۱۳۹۸)، گزارش فصل اول: تحلیل وضعیت استان : تحلیل اقتصادی (بند ۱-۳)، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان، تهیه کننده: دانشگاه شهید بهشتی-معاونت پژوهشی، گروه توسعه فضایی سرزمین ایران.
- دل انگیزان، سهراب؛ امیریانی، پرستو و خالوندی، زینب. (۱۳۹۲)، بررسی رابطه ی بین تولید ملی و بیکاری در استانهای ایران بر اساس قانون اوکان (رهیافت داده‌های تابلویی پویا). اولین همایش الکترونیکی ملی چشم انداز اقتصاد ایران، ۲۸ آذرماه. صفحات ۲۳-۵۱.
- رضایی، علی (۱۳۹۲)، چون و چرا ی بازارچه‌های مرزی، ماهنامه اقتصادی و مالی بین المللی، سال چهارم شماره ۳۶

رکن الدین افتخاری، عبدالرضا و همکاران، (۱۳۸۷)، ارزیابی اثرات اقتصادی بازارچه‌های مرزی در بازتابهای توسعه مناطق مرزی؛ مطالعه موردی: بازارچه مرزی شیخ صالح شهرستان ثلاث باباجانی، استان کرمانشاه، فصلنامه بین المللی ژئوپولیتیک، شماره ۲.

روشن، اصغر و همکاران (۱۳۸۹)، توسعه و امنیت مرزی؛ مطالعه موردی بازارچه مرزی استان خراسان، فصل نامه علمی تخصصی دانشکده علوم و فنون مرز، سال اول، پیش شماره ۱، صص ۱۳۵-۱۲۰.

عاشری، امامعلی؛ سمیه نور محمدی؛ رضا ققادی و علیرضا رستمی، (۱۳۹۱)، ارزیابی اثرات اقتصادی-اجتماعی و امنیتی احداث بازارچه‌های مرزی و نقش آن در توسعه مناطق مرزی (نمونه موردی: بازارچه ی مرزی جوانرود (شیخ صالح))، دومین همایش ملی راهکارهای توسعه اقتصادی با محوریت برنامه ریزی منطقه ای، سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، قادرزاده، امید و همکاران، (۱۳۹۷)، مطالعه کیفی تاثیرات بازارچه‌های مرزی بر تداوم پدیده قاچاق، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۴، شماره ۳.

قادری حاجت، مصطفی و همکاران (۱۳۸۹)، تبیین نقش بازارچه‌های مرزی در امنیت و توسعه پایدار نواحی پیرامون؛ مطالعه موردی بازارچه‌های مرزی استان خراسان جنوبی، فصل نامه ژئوپولیتیک، سال ششم، شماره ۳، صص ۱۲۱-۱۵۱.

کاردان، بهنام، (۱۳۹۷)، نقش بازارچه‌های مرزی در تامین امنیت مناطق مرزی، همایش ملی جامعه شناسی مرز: سیاست‌های توسعه و حیات اجتماعی مرزنشینان، کردستان، دانشگاه کردستان. کسرای، زینب (۱۳۹۳)، بازارچه‌ها و پایانه‌های مرزی چشم انداز برنامه پنجم توسعه ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، مجموعه مقالات همایش پایانه‌ها و بازارچه‌ها- چالش‌ها و فرصت‌ها، دانشگاه ایلام، صص ۱۱۳-۱۲۳

محمدی یگانه بهروز، مهدیزاده عصمت، مهدیزاده عفت، چراغی مهدی. ارزیابی اثرات اقتصادی بازارچه مرزی مهران بر توسعه نواحی روستایی مطالعه موردی؛ دهستان محسن آباد. (۱۳۹۱)، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. دوره ۱۲ شماره ۲۵: ص ۷۹-۹۶.

نصیری هندخاله، اسماعیل و همکاران، (۱۳۹۵)، تحلیل نقش مبدلات مرزی در توسعه شهری، مطالعه موردی شهر مرزی بانه، فصلنامه علوم و فنون مرزی، دوره هفتم، شماره ۴.

نوذری، حمزه، ۱۳۹۸، بررسی نقش بازارچه‌های اطراف مرز در ایجاد اشتغال، فروش کالا و توسعه گردشگری (مورد مطالعه: بازارچه‌های شهرستان مهاباد)، نخستین کنفرانس ملی جغرافیا و برنامه ریزی شهری و روستایی، تهران، مرکز بین‌المللی همایشها و سمینارهای توسعه پایدار علوم جهان اسلام-موسسه آموزش عالی حکمت.

Harvey, L. (2001). Defining and Measuring Employability. *Quality in Higher Education*, 7(2), 97-109.

Chandoevrit, Worawan, Yongyuth Chalamwong, Srawooth Paitoonpong (2011), Thailand's Cross BORDER ECONOMY, A Case Study of Sa Kaeo and Chiang Rai; Thailand Development Resource Institute (TDRI)

Harvey, L. (1999). *Employability Audit Toolkit*. Birmingham: Centre for Research into Quality.

Hillage, J., & Pollard, E. (1998). *Employability: Developing a Framework for Policy Analysis*. London: Department for Education and Employment (DfEE), Research Brief No. 85, Department for Education and Employment, London, available at: www.dfes.gov.uk/research/data/uploadfiles/RB85.doc.

Jackson, D. (2015). Employability skill development in work-integrated learning: Barriers and best practice. *Studies in Higher Education*, 40(2), 350-367.

McQuaid, R. W., & Lindsay, C. (2005). The concept of employability. *Urban Studies*, 42(2), 197-219.

Niebuhr, Annekatri ; Silvia Stiller (2014); Integration Effects in Border Regions –A Survey of Economic Theory and Empirical Studies” Hamburgisches Welt-Wirtschafts- Archive(HWWA) Hamburg Institute of International Economics, ISSN 1616-4814

Pál, Ágnes, (2016), New results of cross border coparation: The impact of border zones location on spatial feature of SZEGED’S trade, The Department of Social Geography and Regional Development Planning Humanitarian Policy Group Overseas Development Institute 111 Westminster Bridge Road London of the University of Debrecen & Institute forEuroregional Studies.